

Voorstel onderzoek ADR in de realisatiefase van het groot project Grensverleggende IT (GrIT)

Uitgebracht aan de vaste commissie voor Defensie
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Versie 2.0

Datum 9 maart 2023
Status Definitief

Colofon

Titel	Voorstel onderzoek ADR in de realisatiefase van het groot project Grensverleggende IT (GrIT)
Uitgebracht aan	Vaste commissie voor Defensie Tweede Kamer der Staten-Generaal
Datum	9 maart 2023
Kenmerk	2022-0000069001
Bijlagen	2

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
088 - 442 80 00

Inleiding

De Tweede Kamer heeft op 11 februari 2021 het programma Grensverleggende IT (GrIT) aangewezen als groot project. De (vaste) Kamercommissie voor Defensie (hierna: commissie Defensie) is belast met de uitvoering van dit besluit. De commissie Defensie heeft, conform de Regeling Grote Projecten (RGP), op 9 december 2021 de uitgangspuntennotitie GrIT vastgesteld. In de uitgangspuntennotitie zijn nadere uitgangspunten en eisen geformuleerd voor de informatievoorziening, waaronder ook eisen die worden gesteld aan de accountantscontrole door de Auditdienst Rijk (ADR). De commissie Defensie heeft de ADR uitgenodigd op basis van de eisen in de RGP en de uitgangspuntennotitie voorstellen te doen voor een doeltreffende en doelmatige aanpak van de werkzaamheden op de belangrijkste punten van het programma GrIT.

Wij doen u hierbij ons voorstel toekomen. Dit ziet conform de uitgangspuntennotitie op de periode tot het einde van de met de leverancier overeengekomen contractperiode. Dit voorstel is bedoeld om de voorwaarden van de opdracht vast te leggen, een voorstel te doen voor de uit te voeren specifieke werkzaamheden ten behoeve van de basisrapportage en de voortgangsrapportages, alsmede om de aard en de beperkingen van onze werkzaamheden aan te geven.

Doel Programma GrIT

Defensie streeft met het programma GrIT naar vernieuwing van de IT-infrastructuur. Dit is verder uiteengezet in de daarvoor opgezette business case. De definitieve business case voor het programma GrIT is op 11 februari 2021 door de toenmalige staatssecretaris van Defensie in zijn volledigheid ter vertrouwelijke inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt voor de leden van de Tweede Kamer. Het contract met het consortium dat de implementatie en exploitatie samen met Defensie voor zijn rekening neemt, is op 30 december 2020 ondertekend. Dit markeert het einde van de verwervingsvoorbereiding. Inmiddels zijn de initiatiedocumenten voor de eerste blokken door het Adviescollege ICT-toetsing (het voormalige Bureau ICT Toetsing) getoetst en zijn de uitvoeringsplannen in opdracht gegeven.

Opdracht

De opdracht betreft de werkzaamheden die de ADR gaat uitvoeren in het kader van de basisrapportage en de voortgangsrapportages van het groot project ('programma') GrIT. Hierna wordt beschreven welke werkzaamheden wij in dit kader uit zullen voeren.

Basisrapportage

Om de commissie Defensie in staat te stellen haar controlerende taak adequaat uit te voeren is het van belang dat de informatieverstrekking over GrIT actueel, tijdig, consistent, volledig en juist plaatsvindt en voldoet aan de informatie-eisen zoals opgenomen in de RGP en in de vastgestelde uitgangspuntennotitie. Wij zullen bij de uitvoering van onze werkzaamheden aandacht besteden aan de totstandkoming en inhoud van de in de RGP en uitgangspuntennotitie gevraagde in de basisrapportage op te nemen informatie.

Hier zal tevens rekening gehouden worden met de toezeggingen in de kamerbrieven van de bewindspersonen naar aanleiding van de uitgangspuntennotitie en de aanvullende vragen vanuit de commissie Defensie.

Verder zullen wij aandacht besteden aan de governance en regie van het programma, de programmabeheersing (scopebeheer, beheer van de blokkenplanning, risicomanagement en kwaliteitsmanagement) en het financieel beheer (waaronder de toegepaste calculatiemethoden en risicoanalyses, de risicoreservering, het budget- en begrotingsbeheer en het realiteitsgehalte van de financiering en de budgettaire inpassing).

Wij zullen in het kader van de basisrapportage van het programma GrIT de feitelijke bevindingen uit onze werkzaamheden rapporteren. Voor een assurance-opdracht is onder andere als randvoorwaarde vereist dat de criteria die worden toegepast geschikt zijn voor de omstandigheden van de opdracht en voldoen aan de kenmerken relevantie, volledigheid, betrouwbaarheid, neutraliteit en begrijpelijkheid. Deze criteria zijn niet voor alle te onderzoeken aspecten van de opdracht voorhanden. Bovendien dienen de criteria beschikbaar te zijn voor de beoogde gebruiker van het assurance-rapport. Als gevolg van deze omstandigheden kan voor deze opdracht geen zekerheid in de zin van de regelgeving van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) worden verschaft.

Voortgangsrapportage

Om de commissie Defensie in staat te stellen haar controlerende taak gedurende de duur van het groot project adequaat uit te voeren is het ook bij de voortgangsrapportage van belang dat de informatieverstrekking over GrIT actueel, tijdig, consistent, volledig en juist plaatsvindt en in ieder geval voldoet aan de informatie-eisen zoals opgenomen in de RGP en in de vastgestelde uitgangspuntennotitie. Wij zullen bij de uitvoering van onze werkzaamheden dan ook extra aandacht besteden aan de totstandkoming en inhoud van de in de RGP en uitgangspuntennotitie gevraagde in de voortgangsrapportage op te nemen informatie. Hier zal tevens rekening gehouden worden met de toezeggingen in de kamerbrieven van de bewindspersonen naar aanleiding van de uitgangspuntennotitie en de aanvullende vragen vanuit de commissie Defensie.

Bij de werkzaamheden ten aanzien van de voortgangsrapportages zullen wij aandacht besteden aan het functioneren van de governance, de programmabeheersing en het financieel beheer van het programma GrIT. Dit met betrekking tot de hiervoor bij de basisrapportage benoemde aspecten.

Verder zullen wij nagaan in hoeverre de (programma)organisatie invulling heeft gegeven aan de eventuele aandachtspunten en aanbevelingen die zijn opgenomen in het voorgaande accountantsrapport.

In het kader van de hiervoor beschreven werkzaamheden m.b.t. de voortgangsrapportage van het programma GrIT zullen wij de feitelijke bevindingen uit onze werkzaamheden rapporteren. Als gevolg hiervan kan voor deze opdracht geen zekerheid in de zin van de regelgeving van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) worden verschaft.

Voortgangsrapportage – financiële verantwoording

In het kader van de voortgangsrapportages met peildatum 31 december wordt ook jaarlijks een controleverklaring afgegeven bij de financiële verantwoording van het programma GrIT. De jaarlijkse financiële verantwoording bestaat uit de in het boekjaar (kalenderjaar) aangegeven verplichtingen, de verrichte uitgaven (waaronder de verstrekte voorschotten), de ontvangsten, de verrekenende voorschotten en de stand van de (lopende) verplichtingen ten aanzien van de realisatiefase (investerings) van het programma GrIT en de exploitatiekosten die hieruit voortvloeien (terbeschikingsstellingsfase). Onze controlewerkzaamheden betreffen ook een belangrijk deel van het gevoerde financieel beheer.

Uitwerking werkzaamheden

In bijlagen 1 en 2 van dit voorstel zijn onze werkzaamheden verder uitgewerkt. Deze bestaan voornamelijk uit het uitvoeren van documentanalyses, gegevensgerichte controles en het houden van interviews ter verduidelijking, verificatie en aanvulling.

Verantwoordelijkheden van de ADR

Wij voeren de opdracht met betrekking tot de basisrapportage uit in overeenstemming met het Nederlands recht, waaronder de Standaard 4400N 'Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden'. Met deze 4400N-opdracht wordt geen zekerheid verschaft, omdat er geen controle-, beoordeling-, of andere assurance-opdracht wordt uitgevoerd. In de rapportage worden daarom enkel de feitelijke bevindingen vermeld. Er wordt geen uitspraak gedaan over wat de betekenis is van deze informatie voor de basisrapportage of voortgangsrapportage in zijn totaliteit.

De opdracht met betrekking tot de voortgangsrapportages zijn op grond van de beroepsregels voor accountants tweeledig verdeeld. De werkzaamheden met betrekking tot de informatieverstrekking en het functioneren van het beheer en de beheersing van het programma GrIT zullen worden uitgevoerd volgens de Standaard 4400N 'Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden'. Met deze 4400N-opdracht wordt geen zekerheid verschaft, omdat er geen controle-, beoordeling-, of andere assurance-opdracht wordt uitgevoerd. In de rapportage worden daarom enkel de feitelijke bevindingen vermeld.

Er wordt geen uitspraak gedaan over wat de betekenis is van deze informatie voor de basisrapportage of voortgangsrapportage in zijn totaliteit. De werkzaamheden met betrekking tot de controle van de financiële verantwoording zullen worden uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden 100-999. Deze werkzaamheden resulteren in een controleverklaring.

De werkzaamheden vereisen dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften. Wij nemen ook de onafhankelijkheidsregels van de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants (ViO) in acht.

Verantwoordelijkheid van de commissie Defensie

Wij vragen de commissie Defensie als gebruiker van onze rapportage in te stemmen met de in dit voorstel opgenomen werkzaamheden dan wel uw aanvullingen en/of wijzigingen aan ons kenbaar te maken.

Door in te stemmen met dit voorstel stemt de commissie Defensie in met de keuze voor een opdracht tot het uitvoeren van overeengekomen specifieke werkzaamheden en de keuze voor een controleverklaring bij de financiële verantwoording in de voortgangsrapportage, welke samen overeenkomen met de informatiebehoefte van de commissie Defensie als gebruiker. De instemming van de commissie Defensie met dit voorstel wordt als een doorlopende opdracht beschouwd. Indien daarvoor aanleiding bestaat bij de commissie Defensie of bij de ADR, zal het voorstel in de loop van het programma GrIT worden geactualiseerd.

Bevestiging ministerie van Defensie

Aan de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Defensie wordt jaarlijks een schriftelijke bevestiging gevraagd aangaande:

- Dat ons alle informatie is verschaft die relevant is voor ons onderzoek naar de financiële verantwoording;
- Dat ons alle informatie is verstrekt die relevant is voor het opmaken van de basisrapportage of voortgangsrapportage;
- De geschiktheid van de belangrijkste vooronderstellingen en uitgangspunten; en
- Het aanvaarden van de verantwoordelijkheid voor de inhoud van de informatie in de basisrapportage of voortgangsrapportages.

Rapportage

Bij de basisrapportage rapporteren wij aan de commissie Defensie over de uitkomsten van onze werkzaamheden in de vorm van een rapport van feitelijke bevindingen.

Bij de voortgangsrapportages met peildatum 31 december rapporteren aan de commissie Defensie over de uitkomsten van onze werkzaamheden in de vorm van een samengesteld accountantsrapport. Dit rapport bestaat enerzijds uit een rapport van feitelijke bevindingen over het gehele daaraan voorafgaande kalenderjaar en de beide voortgangsrapportages die daarover zijn opgesteld. Anderzijds bevat dit rapport een controleverklaring bij de financiële verantwoording over het afgelopen kalenderjaar.

Het betreffende rapport wordt als afzonderlijk document aan de Tweede Kamer aangeboden. Bij voorkeur wordt het rapport gelijktijdig met, doch uiterlijk twee weken na, de verschijning van de basisrapportage/voortgangsrapportage waarop het rapport betrekking heeft aangeboden. Dit overeenkomstig het voorstel van de staatssecretaris van 14 januari 2021.

Aspecten die door ons zijn onderzocht en waar niets in het bijzonder over te melden valt, worden niet in het rapport opgenomen. De bevindingen worden zo mogelijk zodanig geformuleerd dat het belang en het gewicht van de bevindingen duidelijk is. Indien gewenst lichten wij het uit te brengen rapport aan de commissie Defensie toe.

Wij zijn gaarne bereid het hierbij gedane voorstel nader toe te lichten.

Den Haag, 9 maart 2023

Auditdienst Rijk

Bijlage 1: Nadere uitwerking werkzaamheden t.b.v. basisrapportage

I. Governance van het programma

- a. Is de programma- en governancestructuur ingericht en beschreven?
- b. Worden de rollen, verantwoordelijkheden en besluitvormingsmandaten daarbinnen onderscheiden?
- c. Is de overleg- en besluitvormingsstructuur beschreven?
- d. Is de wijze van afstemming en informatieverschaffing tussen Defensie en opdrachtnemers beschreven?
- e. Is duidelijk hoe Defensie de kwaliteit van de door opdrachtnemers verstrekte informatie beoordeelt?

II. De programmabeheersing

- a. Scopebeheer
  - i. Is de scope van het programma beschreven en vastgelegd en is ook duidelijk wat buiten de scope valt?
  - ii. Is een procesbeschrijving met betrekking tot het scopebeheer aanwezig (met taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden) met relaties naar andere beheeraspecten (tijd, geld en risico's)?
  - iii. Is aangegeven welke uitgangspunten en randvoorwaarden zijn gehanteerd voor de bepaling van de scope?
  - iv. Zijn de eventuele raakvlakken met andere (IT-)programma's en/of projecten gedefinieerd?
  - v. Is de scope, dan wel de wijziging hiervan sinds de definitieve business case, goedgekeurd in het hoogste bestuurlijke orgaan en vastgesteld door de bewindspersoon?
- b. Beheer van de (blokken)planning
  - i. Is er een procesbeschrijving opgesteld en vastgesteld voor de wijziging van de (blokken)planning?
  - ii. Zijn de uitgangspunten en randvoorwaarden van de (wijziging van de) planning expliciet vastgelegd door het programmateam?
  - iii. Is de opgestelde (blokken)planning voorzien van (tussen)mijlpalen, deel- en tussenproducten en faseovergangen, geeft deze weer wanneer (groepen van) blokken worden aangemeld voor een toets door het Adviescollege ICT-toetsing (voorheen: BIT-toets) en geeft deze inzicht in de besluitvormingsmomenten (waaronder gunningsbesluiten en acceptatiebesluiten) van de blokken?
  - iv. Geeft de blokkenplanning inzicht in de onderlinge relaties en afhankelijkheden tussen de blokken (welke liggen op het kritieke pad)?
  - v. Wordt per blok inzichtelijk gemaakt welke resultaten het blok oplevert en hoe de resultaten van individuele blokken gezamenlijk leiden tot het gewenste eindresultaat van het totale programma GrIT?
  - vi. Zijn maatregelen getroffen om te borgen dat de personele capaciteit voldoende is om de (blokken)planning te behalen?
- c. Risicomanagement
  - i. Is de methode voor risicomanagement en risico-inventarisatie vastgesteld en is deze beschreven?
  - ii. Is er een procesbeschrijving aanwezig met daarin onder andere opgenomen de risicostrategie, de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de wijze van kwantificering van risico's?
  - iii. Zijn maatregelen getroffen voor het borgen van de kwaliteit van de opgestelde risicoanalyse?
  - iv. Is er een procedure voor het vastleggen van risico's, de beheersmaatregelen en de wijzigingen (periodieke actualisatie) hiervan (bijv. risicoregister)?
- d. Kwaliteitsmanagement
  - i. Is een kwaliteitsbeleid vastgesteld en een kwaliteitssysteem ingericht?

- ii. Is in het kader van kwaliteitsmanagement voorzien in periodieke reviews, audits of toetsingen?
- iii. Is in het kwaliteitssysteem voorzien dat de opvolging van verbetermaatregelen wordt bewaakt?

III. Het financieel beheer, waaronder toegepaste calculatiemethoden en risicoanalyses en het realiteitsgehalte van de financiering en de budgettaire inpassing

- a. Calculatiemethoden en kostenramingen
  - i. Is een procedure voor de totstandkoming en periodieke actualisatie van de programmaraming beschreven en vastgesteld?
  - ii. Zijn in deze procedure de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, het te hanteren prijspeil en de relaties met de programmascope, de planning en het risicoregister opgenomen?
  - iii. Sluit de programmaraming aan op de programmascope (zowel realisatie als exploitatie, inclusief de transitiefase)?
  - iv. Zijn de kostenposten in de programmaraming onderbouwd en zijn intern maatregelen genomen om de aanvaardbaarheid van deze raming en eventuele hypothesen en veronderstellingen te borgen (bijv. door een second-opinion of externe validatie)?
  - v. Wordt er zowel een deterministische als een probabilistische raming opgesteld?
- b. Risicoreservering
  - i. Is in de programmaraming een risicoreservering opgenomen?
  - ii. Is de risicoreservering onderbouwd met gekwantificeerde risico's (zogenoemd voorzien-onvoorzien) en met percentages (zogenoemd onvoorzien-onvoorzien)?
  - iii. Zijn er regels/procedures voor het gebruik van de risicoreservering vastgesteld en voldoen deze aan de algemene kaders binnen het ministerie?
- c. Het realiteitsgehalte van de financiering en de budgettaire inpassing
  - i. Bestaat bij de start van het programma duidelijkheid over de (samenstelling van de) financiering van de investerings- en uitvoeringskosten?
  - ii. Zijn de geraamde programmakosten budgettair ingepast in de rijksbegroting
  - iii. Is de wijze van financiering en de budgettaire inpassing van deze financiering in de (meerjaren-)begroting getoetst en geaccordeerd door de (decentrale) financiële afdeling, door de concerncontroller van het ministerie van Defensie en door de Inspectie der Rijksfinanciën van het ministerie van Financiën?
  - iv. Is er aansluiting tussen de programmaraming en het beschikbare budget?
  - v. Zijn de financiële processen zodanig ingericht dat bij alle relevante begrotingsmomenten actuele gegevens over de voortgang en planning van het programma, de financiële realisatie en verwachte uitputting beschikbaar zijn?
  - vi. Zijn er afspraken gemaakt en vastgelegd hoe met een verschil tussen budget en raming wordt omgegaan?

IV. De kwaliteit en de volledigheid van de in de basisrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie

- a. Het proces van totstandkoming van financiële en niet-financiële informatie
  - i. Zijn er beheersmaatregelen die borgen dat de financiële en niet-financiële informatie op een ordelijke, controleerbare en deugdelijke wijze tot stand komt. In het bijzonder de verantwoordelijkheden, de reconstrueerbaarheid van het totstandkomingsproces en de consistentie van de financiële en niet-financiële informatie in de binnen de (programma)organisatie beschikbare informatiebronnen?
  - ii. Is er een bronvermelding indien de informatie afkomstig is van derden.
  - iii. Is de niet-financiële informatie niet strijdig met de financiële informatie.
  - iv. Is de toekomstgerichte financiële informatie niet strijdig met historische financiële informatie.
- b. Vaststellen dat de basisrapportage de in de RGP en de in de UPN opgenomen informatievereisten bevat.

Bijlage 2: Nadere uitwerking werkzaamheden t.b.v. voortgangsrapportage

Het accountantsrapport zal bestaan uit een rapport van feitelijke bevindingen (NV COS 4400N) en een controleverklaring (NV COS 100-999).

Werkzaamheden Rapport van feitelijke bevindingen (NV COS 4400N):

I. Governance van het programma

- a. Functioneert de programma- en governancestructuur zoals beschreven?
- b. Hebben wijzigingen in rollen, verantwoordelijkheden en besluitvormingsmandaten plaatsgevonden?
- c. Functioneert de overleg- en besluitvormingsstructuur zoals beschreven?
- d. Functioneert de wijze van afstemming en informatieverschaffing tussen Defensie en opdrachtnemers zoals beschreven?
- e. Beoordeelt Defensie de van de opdrachtnemers ontvangen informatie op een systematische wijze?

II. De programmabeheersing

- a. Scopebeheer
  - i. Is de doelstelling of scope van het programma gewijzigd?
  - ii. Is, in het geval van een wijziging in de doelstelling of scope, het (besluitvormings)proces juist doorlopen?
  - iii. Wordt de procesbeschrijving met betrekking tot scopebeheer gevolgd?
  - iv. Worden scopewijzigingen gestructureerd bijgehouden en vastgelegd?
  - v. Is een wijziging in doelstelling of scope tijdig en juist verwerkt in de voortgangsrapportage?
- b. Beheer van de (blokken)planning
  - i. Is de voortgang van de realisatie van de planning bewaakt conform de daarvoor vastgestelde procedure c.q. afspraken?
  - ii. Wordt een analyse gemaakt van de verschillen en oorzaken van eventuele afwijkingen tussen de voortgang en de planning?
  - iii. Zijn er planningswijzigingen geweest naar aanleiding van de uitkomsten van het risicomanagement?
  - iv. Is ter borging van de kwaliteit van de planningswijzigingen gebruik gemaakt van intern genomen beheersingsmaatregelen en worden de planningswijzigingen gestructureerd gedocumenteerd?
  - v. Zijn wijzigingen tijdig en juist verwerkt in de planning en zijn eventuele financiële gevolgen in de programmaring verwerkt?
  - vi. Wordt helder gecommuniceerd en gerapporteerd over de wijzigingen ten opzichte van de eerder vastgestelde planning?
  - vii. Zijn bij wijzigingen van planningen de procedures en kaders ten aanzien van het planningsbeheer juist toegepast?
  - viii. Functioneren de maatregelen die getroffen zijn om te borgen dat de personele capaciteit voldoende is om de (blokken)planning te behalen?
- c. Risicomanagement
  - i. Is de procesbeschrijving met daarin onder andere opgenomen de risicostrategie, de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de wijze van kwantificering van risico's gewijzigd?
  - ii. Is voor nieuwe risico's of wijzigingen/actualisatie van bestaande risico's de gehanteerde procesbeschrijving gevolgd?
  - iii. Worden de geïdentificeerde risico's periodiek gemonitord en is het resultaat van de monitoring van de geïdentificeerde risico's vastgelegd?
  - iv. Worden de risico's gestructureerd bijgehouden in een risicoregister en is dit register actueel?
- d. Kwaliteitsmanagement
  - i. Is op gestructureerde wijze vastgesteld dat het beschreven kwaliteitssysteem is geïmplementeerd en toegepast?

- ii. Zijn, indien opgenomen als onderdeel binnen het kwaliteitssysteem, de periodieke reviews, audit of toetsingen uitgevoerd op basis van het plan?
- iii. Is het auditplan/toetsplan mede op basis van een risicoanalyse opgesteld en is deze zo nodig tussentijds bijgesteld?
- iv. Zijn aan de hand van de uitkomsten van de kwaliteitstoetsen verbetervoorstellen geformuleerd, en wordt de opvolging en implementatie hiervan vastgesteld?

III. Het financieel beheer, waaronder toegepaste calculatiemethoden en risicoanalyses en het realiteitsgehalte van de financiering en de budgettaire inpassing

- a. Calculatiemethoden en kostenramingen
  - i. Is de programmaraming geactualiseerd op basis van de dan bekende inzichten, bij faseovergangen, bij scopewijzigingen en planningswijzigingen, bij herziening/actualisatie van risico's en herziening van het prijspeil?
  - ii. Wordt helder gecommuniceerd over de wijzigingen ten opzichte van de eerder vastgestelde raming en wordt gerapporteerd aan de hand van de geactualiseerde programmaraming?
  - iii. Zijn bij de totstandkoming van de wijzigingen van de ramingen de kaders, methodes en besluitvormingsprocedures juist toegepast?
  - iv. Zijn de beschreven borgingsmaatregelen toegepast (bijvoorbeeld een erkende ramingsystematiek, externe validatie of second-opinion)?
- b. Risicoreservering
  - i. Sluit het (voorgenomen) gebruik van de risicoreservering aan op de interne rapportages van de programmaorganisatie?
  - ii. Vinden onttrekkingen en toevoegingen aan de risicoreservering plaats volgens de regels/procedures, incl. de besluitvorming daarover (en wordt de risicoreservering dus niet gebruikt voor scopewijzigingen)?
- c. Het realiteitsgehalte van de financiering en de budgettaire inpassing
  - i. Wordt periodiek de aangepaste programmaraming geconfronteerd met het beschikbare budget?
  - ii. Wordt het budget (zo nodig) bijgesteld aan de hand van vastgestelde begrotingsmutaties (begroting, voorjaarsnota, najaarsnota, slotwet) - is de begroting leidend?
  - iii. Wordt van de budgetmutaties een overzicht bijgehouden met beschrijving van de mutatie en de reden(en) van de mutatie?
  - iv. Voldoet de wijze waarop het eventuele financieringstekort wordt weggenomen aan de daarvoor geldende afspraken?

IV. De kwaliteit en de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie

- a. Het proces van totstandkoming van financiële en niet-financiële informatie
  - i. Zijn er beheersmaatregelen die borgen dat de financiële en niet-financiële informatie op een ordelijke, controleerbare en deugdelijke wijze tot stand komt. In het bijzonder de verantwoordelijkheden, de reconstrueerbaarheid van het totstandkomingsproces en de consistentie van de financiële en niet-financiële informatie in de basisrapportage met de financiële en niet-financiële informatie in de binnen de (programma)organisatie beschikbare informatiebronnen?
  - ii. Is er een bronvermelding indien de informatie afkomstig is van derden?
  - iii. Is de niet-financiële informatie niet strijdig met de financiële informatie?
  - iv. Is de toekomstgerichte financiële informatie niet strijdig met historische financiële informatie?
- b. Vaststellen dat de voortgangsrapportage de in de RGP en de in de UPN opgenomen informatievereisten bevat

Naast bovengenoemde werkzaamheden zullen consequenties van eventuele wijzigingen vastgesteld worden.

Werkzaamheden controleverklaring (NV COS 100-999):

Bij de jaarlijkse financiële verantwoording, die wordt opgenomen in de voortgangsrapportage met peildatum 31 december, zullen wij op basis van Standaarden 100-999 van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) een controleverklaring afgeven. Deze controleverklaring is conform de uitgangspuntennotitie onderdeel van het accountantsrapport bij de voortgangsrapportage met als peildatum 31 december.

Met betrekking tot de financiële verantwoording zullen wij de volgende werkzaamheden uitvoeren:

1. Controle van de getrouwheid en de comptabele rechtmatigheid van de verantwoorde aangegane verplichtingen, de verrichte uitgaven (waaronder de verstrekte voorschotten), de ontvangsten, de afgerekende voorschotten, de stand van de (openstaande) voorschotten en de stand van de (lopende) verplichtingen ten aanzien van de realisatiefase (investeringen) van het programma GrIT en de exploitatiekosten die hieruit voortvloeien (terbeschikingsstellingsfase).
2. Verder gaan wij na of de in de voortgangsrapportage opgenomen gerealiseerde verplichtingen, uitgaven (inclusief afgerekende voorschotten) en ontvangsten en saldibalansstanden in overeenstemming zijn met de financiële overzichten die zijn opgenomen in het departementale jaarverslag.